L. S. 520/1884.

Aleg. 40.

Sprawozdanie

komisyi gospodarstwa krajowego o wniosku posła hr. Mieroszowskiego, tyczącego się zmiany obecnie obowiązującej ustawy leśnej.

Wysoki Sejmie!

Poruszona myśl we wniosku posła hr. Mieroszowskiego pomimo, że kilka razy już w Sejmie podnoszoną była, dotychczas jednakowo pożądanego nie doczekała się załatwienia. Teraz w obec grozy przebytych klęsk wylewowych podniesienie tej sprawy jest wskazanem równocześnie z kwestyą regulacyi rzek, gdyż jedna sprawa z drugą ściśle jest związaną, a załatwienie jednej i drugiej należy do najżywotniejszych spraw krajowych.

Zgubne skutki wyrąbania lasów na górach nie ograniczają się na samych górskich okolicach. Po wycięciu lasów wody deszczowe i śniegowe spływają nagle po odkrytych stokach gór, niewstrzymane gałęziami drzew, korzeniami i mchami spływają nagle z wielką szybkością na doliny — rzeki wzbierają i w całym kraju ogromne wyrządzają spustoszenia.

Ochrona lasów na stokach Karpat i ich odnóg jest dla Galicyi tem ważniejszą, że wszystkie większe rzeki galicyjskie tam swój początek biorą, a sprawa ochrony lasów tych, tak już dawno omawiana i znana, bliższego nie powinnaby potrzebować uzasadnienia.

Regulacya rzek wtedy tylko okaże się skuteczną, gdy jak najrychlej i najenergiczniej przeprowadzone będzie zalesienie nagich przestrzeni na stokach gór i całego pasu podgórskiego, gdy w lasach tam jeszcze istniejących i na obszarach już wyrębanych zaprowadzone będzie odpowiedne leśne gospodarstwo pod kierownictwem kompetentnych władz fachowych.

Obecnie obowiązująca ustawa leśna z r. 1852. wspomina, że przyczyną, dla której Rząd ma obowiązek szczególniej lasom użyczać ochrony, jest „zabezpieczenie możności zaspokojenia potrzeby drzewa, dotykającej wszystkich stosunków życia ludzkiego". Względy tedy ekonomiczne były głównym jeżeli nie jedynym powodem wydania ustawy leśnej, a niektóre postanowienia uwzględniają zaledwie przyrodnicze właściwości lasów i wpływu ich na klimat i kulturę.

Niemożna tedy zaprzeczyć, że ustawę leśną austryacką, stosowną zresztą dla epoki, w której wydaną została, wyprzedziła nowsza nauka, która uwzględnia wpływ lasów na ziemię i klimat kraju, która na podstawie zebranych dat statystycznych i badań porównawczych ze

wszystkich krajów Europy przyswoiła sobie szerszy na tę sprawę pogląd i uwzględnia już nietylko wpływy miejscowe lasu na najbliższe okolice, lecz uznaje misyą przyrodniczą lasów w ogóle.

Minęły już czasy, w których korczowanie lasów było w interesie kraju i jego ludności, w których lasy zajmujące nadmierne obszary w kraju, w interesie ogółu wypadało zamienić na inne rodzaje uprawy. Dziś konsumcya drzewa w okolicach przystępnych doszła do tego stopnia, iż wymaga już bacznej uwagi i wznieca obawy uzasadnione na przyszłość. Zważyć tu należy, że wobec tego, iż lasy znaczny bardzo reprezentują kapitał, który nie znosi szybkiego obrotu w dzisiejszych czasach przyspieszonej cyrkulacyi majątków i trudnych pieniężnych stosunków, posiadanie znaczniejszego obszaru leśnego aż nadto wywołuje u właściciela chęć zamiany tegoż na kapitał bardziej ruchliwy. Interes właściciela w gospodarstwie leśnem staje nieraz w sprzeczności z interesem ogółu, czy to ekonomicznym czy przyrodniczym, a tak wszystkie względy nagląco przemawiają za spieszną zmianą ustawodawstwa leśnego.

Życzenie reformy znalazło wyraz na kongresach leśnych w Wiedniu odbytych w ostatnich dziesięciu latach oraz w ankiecie zwołanej we Lwowie w r. 1875.

Pomimo uznanej potrzeby zmiany w ustawie leśnej byłaby dziś obowiązująca ustawa jeszcze zbawiennie oddziaływała, gdyby po prostu nie była martwą literą dla braku wszelkiego wykonania. Gdy postępujące z niepowetowaną szkodą dla gospodarstwa krajowego korczowanie i niszczenie lasów, pomimo zapobiegających przepisów ustawy leśnej wykazało najoczywiściej, że władze polityczne nie są w stanie dla braku czasu i organów technicznych spełniać należycie obowiązku nałożonego im §. 23. ustawy, postanowił Rząd w r. 1872. ustanowienie inspektoratów lasowych; instytucya w zasadzie dobra, podobna co do zakresu działania do istniejącej we Francyi organizacyi konserwatorów lasów. Niestety względy oszczędności spowodowały, że dla braku sił pomocniczych inspektorat krajowy nie może podołać zadaniu, które mu wskazuje rozporządzenie ministeryalne z dnia 20. Maja 1872., zawierające zasady organizacyi krajowego inspektoratu lasów.

W Galicyi dla wykonywania technicznego nadzoru nad gospodarstwem lasów, obejmujących 3,516.793 morgów, które rozłożone są na przestrzeni 1346 mil □, a w dwóch trzecich częściach w okolicach górskich, ustanowiono jednego inspektora, 2 komisarzy i 1 adjunkta. W roku bieżącym powiększono liczbę urzędników o 2 adjunktów i utworzono okręgi inspektorackie, lecz gdy liczba tych 6 urzędników nie wystarczyła do obsadzenia okręgów, przydzielono mniejsze okręgi dla sprawowania w nich nadzoru zarządcom pobliskich lasów kameralnych, za którą to czynność wymierzono zbyt szczupłe wynagrodzenie, bo w przecięciu około 50 złr. rocznie.

Leśniczowie lasów kameralnych mając pod swym dozorem znaczne przestrzenie, do 7.000 morgów w przecięciu wynoszące, a prócz tego przeciążeni pracą biórową, ani swym obowiązkom w lasach skarbowych, ani zadaniom inspektoratu w lasach sąsiednich nie wydołają.

Komisya gospodarstwa krajowego widząc w wykonawczych organach jedyny środek i warunek skutecznego oddziaływania ustawy leśnej, odwołuje się do uchwał na ankiecie lwowskiej w r. 1875. powziętych a przedstawionych przez hr. Włodzimierza Dzieduszyckiego.

Według tego do uchwały podniesionego wniosku cały kraj miałby być podzielonym na 24 okręgów leśnych i w każdym z tych okręgów w miejscu ustawą wskazanym, miałaby siedzibę Rada okręgowa leśna; przewodniczącym ma być c. k. Starosta, członkami: delegaci lub członkowie Wydziałów powiatowych, z każdego powiatu po jednym, dalej mianowani przez Namiestnika mężowie w zawodzie leśnym biegli, również po jednym z każdego powiatu politycznego.

Dla każdego okręgu leśnego zamianuje Rada leśna krajowa, o której później — odpowiednią ilość znawców, których obowiązkiem będzie brać udział w rozprawach i śledztwach leśnych na wezwanie Starosty, oddawać opinie techniczne i t. p., a którzy pobierać będą wynagrodzenie osobno unormowane.

Członkowie i ich zastępcy urzędować będą 3 lata odbywając co miesiąc swe posiedzenia.

Rada okręgowa jest pierwszą instancyą w sprawach leśnych, oddanych ustawą władzom politycznym do orzekania, z wyjątkiem spraw karnych i orzeczeń, które wydają władze polityczne na podstawie opinii znawców. W sprawach, które nie cierpią zwłoki, c. k. Starosta zarządza tymczasowo z obowiązkiem zawiadomienia o tem bezzwłocznie Rady okręgowej.

Oprócz tych Rad leśnych okręgowych, istnieć ma Rada krajowa w siedzibie c. k. Namiestnictwa we Lwowie, której przewodniczącym ma być Namiestnik lub jego Zastępca, a która jest drugą instancyą i orzeka we wszystkich sprawach nową ustawą c. k. Namietnictwu przekazać się mających.

W skład tej Rady krajowej wchodzą: Inspektor lasów krajowych, dwaj przez Namiestnika wskazani członkowie, pomiędzy którymi referent spraw kultury krajowej przy Namiestnictwie, dwaj delegaci Wydziału krajowego, dwaj delegaci Towarzystw rolniczych we Lwowie i w Krakowie i członek przez kuratoryę lwowskiej szkoły gospodarstwa leśnego wskazany.

Rada załatwia sprawy na sesyach peryodycznie lub według uznania Namiestnika, a także na żądanie trzech członków odbywać się mających.

Członkowie Rady krajowej i Rad okręgowych są płatni i pobierają dyety za podróże z funduszów kultury krajowej.

Wniosek powyższy przedłożony kongresowi leśnemu w Wiedniu w r. 1879. przez posła Smarzewskiego uzyskał tam jednogłośnie poparcie, a Rząd uznając trafność i pożyteczność takich komisyj mięszanych, ustanowił je w ustawie „o środkach nieszkodliwego sprowadzania wód górskich“ uchwalonej w Radzie Państwa, sankcyonowanej i w bieżącym roku już ogłoszonej.

Ustawy krajowe tyczące się zalesienia Karstu także wprowadziły takie mięszane komisye, którym sprawy zalesienia powierzono.

Gdy więc te same powody przemawiają za poruczeniem Radom leśnym spraw leśno gospodarskich w ogóle a szczególnie spraw tyczących się wyłączenia i poddania ściślejszemu i prawidłowemu gospodarstwu lasów ekonomicznie ważnych tak zwanych ochronnych i zamkniętych lub zastrzeżonych (Schon- und Bannwaldungen), to komisya czuje się spowodowaną zalecić gorąco ustanowienie tychże Rad leśnych, upatrując w nich najskuteczniejszy czynnik, zapewniający trafne zastósowanie i sprężyste wykonywanie ustawy leśnej.

Równocześnie z ustanowieniem Rad leśnych powinienby Rząd przeprowadzić jak najspieszniej sporządzenie katastru lasowego. Czynność ta konieczną jest do oznaczenia kategoryi lasów na karcie Galicyi a może być dokonaną tylko przez znawców naukowo i wielostronnie wykształconych i dokładnie ze stosunkami kraju obeznanych.

Koszta miałoby ponosić państwo, ponieważ oznaczenie lasów ochronnych i zamkniętych nietylko dla kraju, lecz i dla państwa wielkiej jest doniosłości.

Dla lasów ochronnych i zamkniętych Rady leśne miałyby przepisać odpowiedni sposób obchodzenia się i program zagospodarowania. Przepisy §§. 6. 7. 19. i 20. teraz obowiązującej ustawy, tyczące się lasów ochronnych i zastrzeżonych, nie wystarczają dla skutecznej ochrony lasów, których utrzymanie ze względów na dobro powszechne jest największej wagi, a należałoby zastąpić je nowemi, opartemi na następujących zasadach: Tam, gdzie względy publiczne dla odwrócenia klęsk elementarnych grożących całej okolicy lub części kraju wymagają przestrzegania osobliwszych środków ostrożności przy obchodzeniu się z lasem, może przyszła Rada leśna krajowa na mocy dochodzeń i rozpraw z właścicielami tych lasów wydać orzeczenie, obkładające te przestrzenie zakazem ze względów publicznych. Orzeczenie to ma zawierać oprócz dokładnego oznaczenia granic zakazem obłożonej przestrzeni, dokładne wyszczególnienie środków ubezpieczających, które użyte być mają dla utrwalenia skutków, jakie rzeczony las ma wywierać na odwrócenie klęsk elementarnych oraz czas trwania tych zarządzeń z obłożenia za-

kazem wynikających i wyznaczenie terminu, w którym właściciel może wystąpić z pretensyą uzasadnioną do wynagrodzenia ubytku w dochodach.

Ulgi w podatkach lub wynagrodzenia mogą być przyznane właścicielowi o tyle, o ile udowodni, że przez obłożenie zakazem rzeczywiście doznał ubytku w dochodach z tej przestrzeni.

Ulgi w podatkach lub wynagrodzenia mają być uiszczone z funduszów publicznych, a ustawa winna oznaczyć w których wypadkach fundusze państwowe, w których krajowe mają ten wydatek ponosić.

Osobom prywatnym, gminom, zakładom publicznym ma służyć prawo prowokacyi za zgodą i pośrednictwem Rad leśnych, jeżeli dla ochrony ich gruntów, budynków, zakładów, potrzebnem jest obłożenie lasów sąsiednich zakazem.

Jeżeli zachodzi potrzeba ze względu na regulacyę rzek lub dla ochrony przeciw usuwaniu się ziemi, rumowiska górskiego, zasypywaniu niem wód ekonomicznie ważnych, lub przeciw wysychaniu źródeł tych wód, jakoteż przeciw tworzeniu się lotnych piasków i t. d., zalesić grunta, na których dotychczas lasu nie było, lub z których lasy znikły, to na wniosek przyszłej Rady leśnej krajowej może być zarządzone przymusowe zalesienie takich gruntów drogą osobnych ustaw krajowych, jeżeli te grunta nie są przydatne do innej uprawy, jak las albo pastwisko.

Postępowanie względem wyłączenia a nawet wywłaszczenia tych gruntów i względem zalesienia i administrowania zalesionych przestrzeni należy ustanowić na wzór ustawy z r. 1884. o środkach nieszkodliwego odprowadzania wód górskich.

Tu nie można pominąć uwagi, iż w ogóle staje się koniecznością odstąpienie od dotychczas kierującej gospodarstwem leśnem szkoły t. z. czeskiej, i że tak w interesie sprawy tu traktowanej, jak i w interesie tegoż gospodarstwa, wprowadzeuie zasad więcej postępowych do stosunków i potrzeb więcej zastósowanych byłoby wskazanem.

Zadaniem powinno być Rządu i Wydziału krajowego uwzględnianie zasad i systemu gospodarstwa, przyjętych we Francyi i w Niemczech zachodnich, i postaranie się, aby w proponowanych Radach leśnych zasiedli ludzie, którzyby kraje te przedtem zwiedzili i sposoby tam używane gruntownie poznali.

Że przeznaczenie na ten cel znaczniejszej kwoty opłaciłoby się sowicie — zbytecznem dowodzić.

Lasy gminne wynoszące 191.695 morgów i lasy kościelne i korporacyjne wynoszące 120.632 morgów (razem 312.327 morgów), wymagają także ściślejszego nadzoru, zapewne mniej określonego jak lasy górskie, jednakowo o tyle warującego ich egzystencyę, aby na mocy ustawy każda wyrąbana przestrzeń musiała być w przeciągu 3 lat napowrót zalesioną. Bardzo byłoby więc do życzenia, aby ustęp tej treści znalazł miejsce swe w nowej ustawie. Dlatego paragrafy tyczące się lasów gminnych w dzisiejszej ustawie leśnej zupełnej uledz muszą zmianie. Postanowienia w tej mierze zawarte w projekcie ministeryalnym do ustawy leśnej z r. 1879. odpowiadają prawie zupełnie naszym stosunkom i mogłyby służyć za wzór przy ułożeniu nowej ustawy.

Tu mimowolnie nasuwa się pytanie, czy nowa ustawa leśna ma się rozciągać na wszystkie lasy, czy też tylko na takie, które z powodu właściwości posiadacza lub też jako lasy ochronne i zastrzeżone wymagają szczególnej opieki prawodawczej. Stosując teorye zbyt liberalne do prawodawstwa leśnego, znaleźli się rzecznicy zdania, że Rząd nie powinien wcale mięszać się do leśnego gospodarstwa, a przynajmniej nie więcej jak do gospodarstw innego rodzaju; takie teorye mogłyby zgubne nader skutki za sobą pociągnąć w zastosowaniu do gospodarstwa leśnego.

Przedewszystkiem zauważyć wypada, że są postanowienia ustawodawcze, bez których

gospodarz leśny obyć się nie może, np. przepisy o ochronie własności leśnej od pożarów, owadów, szkodnictwa leśnego i t. p., że tedy pewne specyalne ustawodawcze unormowanie choćby z ograniczeniem prawa własności, jest konieczne nietylko ze względów dobra publicznego, lecz w interesie samych właścicieli.

Ze względu na szczególne właściwości gospodarstwa leśnego, na ważność lasów jako regulatorów klimatu i stanu wód, zresztą ze względu na konieczną staranność o odpowiednią ilość drzewa, komisya oświadcza się zatem, ażeby wszystkie lasy poddane zostały przepisom ustawy leśnej.

Doszło do wiadomości komisyi gospodarstwa krajowego, że Wydział Towarzystwa leśnego we Lwowie właśnie ma się zająć wypracowaniem projektu do nowej ustawy leśnej, który to projekt wypracowany przez siły fachowe będzie cennym materyałem dla proponowanej ustawy niniejszem sprawozdaniem.

W końcu przypomnieć jeszcze musi Komisya, że już raz w roku 1876., drugi raz w r. 1882. Wysoki Sejm, zważywszy powody wyszczególnione przez komisyę kultury krajowej w jej ówczesnych sprawozdaniach, uchwalił dwukrotnie rezolucyę wzywającą Rząd, aby wypracował i Sejmowi przedłożył na najbliższej sesyi projekt nowej ustawy leśnej

A jeżeli już poprzednie Sejmy dwukrotnie udawały się do Rządu z wezwaniem przedłożenia tej ustawy, o ileż więcej daje się czuć jej potrzeba w obecnej chwili — po przebytych tak strasznych klęskach wylewnych. — Komisya gospodarstwa krajowego wyraża więc nadzieję, że to trzecie już z rzędu wezwanie przynagli wreszcie Rząd do wniesienia tej tak dla kraju koniecznej ustawy.

Z tych wszystkich wyłuszczonych tu powodów, Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić następującą rezolucyę:

I. 1. Wzywa się c. k. Rząd:
aby wniósł na drodze konstytucyą wskazanej projekt nowej ustawy leśnej, orzekający skuteczniejsze środki ochrony lasów w myśl zasad i wskazówek w sprawozdaniu przedstawionych;

2. wzywa się c. k. Rząd:
aby zanim nowa ustawa leśna w życie wprowadzoną będzie, w jaknajkrótszym czasie przystąpił do utworzenia Rady leśnej krajowej i Rad leśnych okręgowych;

3. wzywa się c. k. Rząd:
aby przyspieszył sporządzenie krajowego katastru lasowego, który służyć musi za podstawę do oznaczenia kategoryi lasów, które wyjątkowej i szczególniejszej opieki wymagają.

II. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby w celu dokładnego zapoznania się z systemem wyżej określonych robót we Francyi i w Niemczech zachodnich, wysłał tam uzdolnionych leśników i postarał się u Rządu o przyczynienie się z funduszów państwowych do pokrycia kosztów tej podróży.

Przewodniczący: *Ludwik hr. Wodzicki.*

Sprawozdawca: *Zamoyski,*